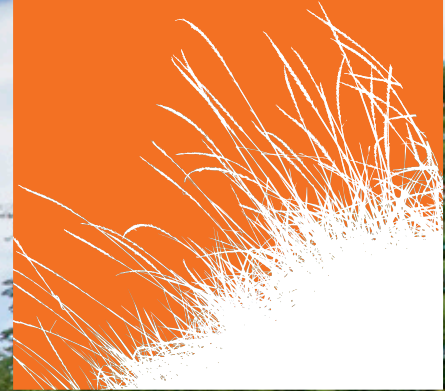

Nationaal
Park
**Hollandse
Duinen**

Terugblik 2025

Inhoud

Rijke natuur

3 >

Gastvrij park

5 >

Sterke gebiedsidentiteit

6 >

Samenwerking

7 >

Facts & figures

9 >

Voorwoord

Het begin van 2025 voelde bijzonder: we gingen vol verwachting het jaar in, maar de officiële status als nationaal park liet op zich wachten. Toch merkten we al snel hoe weinig dat ons daadwerkelijk tegenhield. Want terwijl de formele erkenning uitbleef, gingen onze gezamenlijke inspanningen onverminderd door. En dat vervult ons met trots.

De ruim 60 partners bleven zich verbinden aan onze ambities en zetten zich schouder aan schouder in om de unieke landschappen van Hollandse Duinen te ontwikkelen, beschermen en versterken. Deze samenwerking maakt het mogelijk om niet alleen plannen te maken, maar vooral om uit te voeren. En dat is precies waar het verschil wordt gemaakt.

Het afgelopen jaar zagen we daarvan prachtige resultaten. Het feit dat er inmiddels otters in Meijndel leven, is daar misschien wel het mooiste voorbeeld van. Het laat zien dat de groene verbindingen écht functioneren – natuur vindt haar weg wanneer wij ruimte creëren. Gemeente Westland die een kwaliteitsslag uitvoert bij verschillende strandopgangen en daardoor zorgt voor minder, maar duidelijkere bebording waarbij de in december geplaatste strandpalen duidelijk laten zien dat de stranden onderdeel zijn van ons nationaal park.

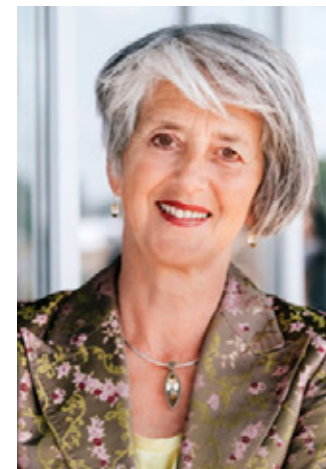
Ook bij Mient Groen zijn grote stappen gezet. Dankzij de 14 miljoen euro die de provincie beschikbaar heeft gesteld,

kan dit gebied worden ontwikkeld tot een kwalitatief hoogwaardige plek voor wonen, werken, natuur en recreatie. Een gebied waar leefkwaliteit en biodiversiteit hand in hand gaan – precies waar Hollandse Duinen voor staat.

Met vriendelijke groet,

Georgette Leltz,
Directeur Nationaal Park Hollandse Duinen

Wim Drossaert,
Voorzitter Stichting Nationaal Park Hollandse Duinen

Samen werken we aan Nationaal Park Hollandse Duinen om de bijzondere natuur, landschap en cultureel erfgoed in het gebied beter te ontwikkelen en te beschermen, voor en met de inwoners. Geniet van alle verschillende landschappen en zorg ervoor!

Rijke natuur

De otter in Meijendel

De otter in Nationaal Park Hollandse Duinen is mooi nieuws, en meer dan dat. De komst van dit roofdier naar het kustgebied illustreert concreet dat onze gezamenlijke inspanningen om het duingebied beter te verbinden met de omgeving, daadwerkelijk lonen. Voor een sterkere biodiversiteit is het belangrijk dat soorten de kans krijgen hun leefgebied uit te breiden. Dat lukt als ze zich makkelijk en veilig kunnen verplaatsen van het ene naar het andere natuurgebied. Wij helpen ze daarbij door faunapassages, ecologische verbindingen en groene bufferzones aan te leggen.

Op diverse plekken in NPHD is dat al gebeurd en elders zijn er vergoederde plannen. Tegelijkertijd willen we voorkomen dat habitats versnipperd raken door bijvoorbeeld de aanleg van wegen of woningbouw. Het is dus goed dat we ons samen blijven inspannen om het duingebied beter te verbinden met andere natuurgebieden, en om nieuwe natuur als bufferzone aan te leggen. Zodat niet alleen de otter maar ook andere dieren, vogels, waterorganismen en planten, voldoende ruimte krijgen. Daardoor wordt de natuur in NPHD sterker en weerbaarder.

Mient Groen – kwalitatief hoogwaardige locatie voor wonen, werken, natuur en recreatie

Na de sluiting van vliegekamp Valkenburg in 2006 is besloten om het gehele gebied tussen Katwijk en Wassenaar opnieuw te ontwikkelen tot een kwalitatief hoogwaardige locatie voor wonen, werken, natuur en recreëren.

Dit gebied is onderdeel van Nationaal Park Hollandse Duinen en is gelegen tussen de nieuwe woningbouwlocatie Valkenhorst en de N2000-gebieden Berkheide-Meijendel. In 2025 is door het gebiedsteam, bestaande uit vertegenwoordigers van Wassenaar, Katwijk, Provincie Zuid-Holland, Rijksvastgoedbedrijf, Hoogheemraadschap van Rijnland, Dunea, Staatsbosbeheer en Nationaal Park Hollandse Duinen samengewerkt aan een aantal bouwstenen. Deze zijn nodig om te bepalen welke maatregelen op welke plek in het landschap uitgevoerd worden. Een overall Uitvoeringsprogramma (wie voert welke maatregel uit), een hydrologische vervolgstudie en een integrale visiekaart zijn opgeleverd.

Inmiddels heeft Provincie Zuid-Holland in het kader van het Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied, voor de uitvoering van de maatregelen 14 miljoen euro toegekend.

College gemeente Wassenaar stelt Programma Noordrand vast – hoogwaardige groene zone

Met het vaststellen van het Programma Noordrand door het college van NPHD-partner gemeente Wassenaar is een belangrijke mijlpaal bereikt in de gezamenlijke inzet om de Noordrand te beschermen en te ontwikkelen als hoogwaardige groene zone binnen Nationaal Park Hollandse Duinen. De Noordrand is het Wassenaarse deel van het programma Mient Groen en draagt direct bij aan de ambitie van het nationaal park: een robuust, samenhangend en toekomstbestendig gebied waar natuur, landbouw, water en recreatie in balans zijn.

In het vervolgtraject werkt gemeente Wassenaar samen met andere NPHD-partners zoals gemeente Katwijk, het Hoogheemraadschap van Rijnland, Staatsbosbeheer, Dunea, de provincie Zuid-Holland, ondernemers en bewoners aan concrete projecten voor herstel van het landschap, versterking van de biodiversiteit, verbetering van de waterkwaliteit en nieuwe perspectieven voor agrariërs. Zo ontstaat een gebied waar natuurvriendelijke oevers, bosjes en bloemrijke weilanden zorgen voor ruimte aan weidevogels, insecten en planten – én waar boeren een sleutelrol spelen in duurzaam beheer.

Broedsucces in de Duin- en Bollenstreek: akkervogels gedijen in het landschap van Hollandse Duinen

Te midden van de kleurige bloembollenvelden van de Bollenstreek – in het hart van Nationaal Park Hollandse Duinen – blijkt dat landbouw en natuur écht kunnen samengaan. Uit recent veldonderzoek van onze partners NIOO-KNAW en Living Lab B7 blijkt dat akkervogels zoals de gele kwikstaart met succes broeden op percelen van bloembollenbedrijven.

Op 16 hectare werden meerdere nesten aangetroffen, met maar liefst 20 uitgevlogen kuikens. De dichtheid ligt aanzienlijk hoger dan in veel andere akkerbouwgebieden in Nederland. Dit is geen toeval. Het is het resultaat van jarenlange inzet op natuurinclusieve

teeltmaatregelen: bloemrijke akkerranden, gefaseerd maaien, open gewasstructuur en biodivers slootbeheer.

Circulair West en NPHD inspireren voor duurzame tuin

Met de in 2025 uitgebrachte inspiratiegids Duurzame tuin biedt Circulair West de keten van ontwikkelaars, architecten, aannemers en hoveniers een onderbouwde en praktische handreiking om duurzame tuinen te realiseren. Ook aan bewoners is gedacht met een leaflet naar praktische informatie op groene-

tuinen.nu. Op deze website, ontwikkeld door Nationaal Park Hollandse Duinen, kunnen bewoners gratis tuinontwerpen met inheemse beplanting en handige boodschappenlijstjes downloaden. Zo werken we samen aan een toekomst waarin we klimaat adaptief en gezond kunnen wonen.

Rijke natuur

Strandpark Vlugtenburg bloeit op met duurzaam duingroen

Strandpark Vlugtenburg, partner van NPHD, wordt steeds groener. Door een herstructurering — met het vervangen van versterking door grastegels, het transformeren van verouderde huisjes tot milieuvriendelijke woningen, en de aanleg van infiltratieboxen voor regenwater — is het terrein opnieuw ingericht met oog voor duurzaamheid, comfort én authenticiteit. Daarnaast is er gekozen voor inheemse beplanting, met duinroos, jeneverbes, meidoorn, inlandse eik en andere struiken en bomen die passen bij het karakter van de duinen. Extra kruidenmengsels voeden bijen en vlinders, bessendragende struiken geven vogels voedsel — zelfs in de winter — en dragen hiermee bij aan biodiversiteit.

De effecten zijn duidelijk: bezoekers ervaren Vlugtenburg weer als “echt strandpark”, met een groene en natuurlijke sfeer die uitnodigt tot ontspannen, wandelen, fietsen en genieten van de kust. “Ik ben duurzaam bezig en dat is goed voor de werkgelegenheid en klanten. Het is een verdienenmodel.”, aldus Albert Kling, directeur Strandpark Vlugtenburg.

Koersdocument Duin Horst & Weide vast-gesteld: op weg naar een toekomst- bestendig cultuurlandschap

Het koersdocument bevat concrete aanbevelingen voor de versterking en het behoud van een toekomstbestendig, vitaal, authentiek en leefbaar cultuurlandschap Duin Horst & Weide. Duin Horst & Weide is een prominent deelgebied van Nationaal Park Hollandse Duinen. De open weidelandschappen, landgoederen en natuurlijke overgangen tussen stad en natuur vormen een essentieel onderdeel van het nationaal park.

Het document is tot stand gekomen met input van tientallen betrokkenen, waaronder agrariërs, landgoedeigenaren, overheden en maatschappelijke organisaties. Samen werkten zij aan een plan dat inspeelt op actuele uitdagingen zoals biodiversiteitsverlies, landbouwtransitie, woningbouwdruk en klimaatverandering – met behoud van het authentieke en beleefbare karakter van het gebied.

Staatsbosbeheer, Landgoed Duivenvoorde en Twickel stemmen beheer polders af

Na de publicatie van de in 2024 opgestelde landgoedvisie van Kasteel Duivenvoorde hebben Staatsbosbeheer en Twickel de samenwerking gezocht met Duivenvoorde om de beheerplannen van de Duivenvoordse polder af te stemmen op de aangrenzende polders. Deze samenwerking draagt bij aan een robuust groenblauw netwerk in Hollandse Duinen.

Gemeente Rotterdam toon wijkaanpak naar een groen, gezond en verbonden Rotterdam

Op 13 maart kwamen verschillende partners van NPHD samen in Rotterdam voor de Community of Practice Vergroening. Doel van deze community is om met en van elkaar te leren als het om vergroening gaat. Denk aan wijkaanpak, betrekken vrijwilligers/inwoners, vergroening bij herinrichtingsprojecten.

Deze middag nam Gemeente Rotterdam ons mee in hun wijkaanpak naar een groen, gezond en verbonden Rotterdam. Na deze interessante presentatie en uitwisseling van ideeën ging de groep naar buiten om de vergroeningsinitiatieven daadwerkelijk

in de wijk te bekijken. Prachtig werk, Gemeente Rotterdam! We hebben veel van jullie geleerd.

Dieren vragen om rust – een gezamenlijk project van natuur-beheerders tijdens broedseizoen

“Hier verstop ik mijn welp.” Vanaf het spandoek kijkt een vos de bezoekers in de ogen. Tijdens het broedseizoen doen steeds meer partners mee met het project Zorg voor Nationaal Park Hollandse Duinen. Zij maken mensen bewust van het feit dat zij door hun gedrag kunnen helpen de kwetsbare dieren te beschermen. Dat doe je door op de paden te blijven en honden aangelijnd te houden.

Het project heeft in 2025 voor het derde jaar plaatsgevonden en doet het goed bij bezoekers van de natuurgebieden. Steeds meer partners haken aan: naast Dunea, Staatsbosbeheer, gemeenten Den Haag en Wassenaar, deden in 2025 ook de gemeenten Rijswijk, Leidschendam-Voorburg en Rotterdam mee. Onder de paraplu van Nationaal Park Hollandse Duinen zorgen we er zo samen voor dat natuur en recreatie in goede balans blijven.

Hier verstop ik mijn kalf ♥

Help het ree
Blijf op het pad
Hond aan de lijn

Wandelnetwerk Duin Horst & Weide gecontroleerd op verbeteringen bewegwijzering

In de zomer van 2025 hebben vrijwilligers het wandelnetwerk Duin Horst & Weide gecontroleerd. De opdracht kwam van de Landschapstafel DHW. Een netwerk aan wandelroutes doorsnijdt het veelzijdige gebied. Om te weten te komen welke verbeteringen aan de bewegwijzering nodig zijn, bedachten de leden van de Landschapstafel iets bijzonders: ze riepen de hulp in van vrijwilligers van wandelvereniging Te Voet, ook partner van NPHD en zet zich in voor het behoud en uitbreiding van onverharde paden. De bevindingen hebben de vrijwilligers doorgegeven en deze worden hersteld.

Sterke gebiedsidentiteit

Kwaliteitsverbetering strandslagen bij de Zandmotor

Strandslagen zijn de visitekaartjes van de duinen, het strand en de zee. Hier heb je een spectaculair uitzicht over het gebied. De afgelopen jaren is echter een wildgroei ontstaan van informatieborden, verbodsborden en bewegwijzeringsborden. Voor de bezoeker ontbreekt overzicht. Gemeenten Den Haag en Westland, Rijkswaterstaat en TU van Delft hebben de handen ineengeslagen om meer rust terug te brengen op de strandslagen, welke borden zijn nu echt nodig? Hoe vertellen we het verhaal van de Zandmotor, als belangrijk klimaat- en wetenschapsproject. Fase 1 van dit project is in 2025 uitgevoerd.

Samen is een slimme oplossing bedacht voor de routing, zodat fietsers en wandelaars elkaar minder in de weg lopen. Zo is de informatiezone iets verlegd ten opzichte van het verkeersknooppunt, zodat er op de kruispunten geen onnodige obstakels of opstoppen ontstaan.

Opening informatiecentrum Koetshuis Ockenburgh – nieuwe parkpoort Nationaal Park Hollandse Duinen

Landgoed Ockenburgh, vlakbij Den Haag en de kust, vormt een belangrijke toegangspoort tot Nationaal Park Hollandse Duinen. Het landgoed biedt niet alleen toegang tot het Natura2000-gebied en het waterwin- gebied Solleveld, maar is ook een levendige horecaplek waar bezoekers van genieten. In 2024 werd het plan uitgewerkt om in het voormalig Koetshuis een informatiepunt te realiseren. Dit informatiepunt, dat in 2025 wordt geopend, geeft bezoekers meer inzicht in het erfgoed, de omliggende natuur en de beleving van Nationaal Park Hollandse Duinen.

Tijdelijke toegangspoort en informatiepunt geopend in Hoek van Holland

Helemaal in het zuidelijkste puntje van Nationaal Park Hollandse Duinen, in het Voorduin van Hoek van Holland, ligt een bijzondere plek. Verscholen in het groen, tussen het blauwe water van de Nieuwe Waterweg en de Noordzee, ligt een oude munitiebunker, die het museum voor minimalistische kunst iCOON herbergt. Sinds de zomer van 2025 fungeert deze plek als tijdelijke toegangspoort van en informatiepunt over Nationaal Park Hollandse Duinen. Hier geniet je van kunst, erfgoed en natuur. In het Voorduin leven onder andere het zeldzame plantje glad biggenkruid, de zandhagedis en de rugstreeppad.

Samenwerking

Samen sterk: de verbindende kracht van de werkorganisatie

De werkorganisatie van Nationaal Park Hollandse Duinen vervult een centrale rol in de vele samenwerkingen en partnernetwerken die het gebied rijk is. Of het nu gaat om innovatieve trajecten zoals Living Lab B7 en Mient Groen, regionale verbindingen zoals Van Zee tot Zweth en Duin, Horst en Weide, of communities of practice rond vergroening en parkpoorten: steeds weer zorgt de werkorganisatie voor richting, verbinding en inspiratie. We brengen partners bij elkaar, organiseren kennisuitwisseling en bewaken de gezamenlijke ambitie voor het landschap,

de natuur en de leefomgeving. Ook in bestuurlijke en strategische gremia, zoals de stuurgroep en het strategisch team, draagt de werkorganisatie actief bij aan het versterken van samenwerking.

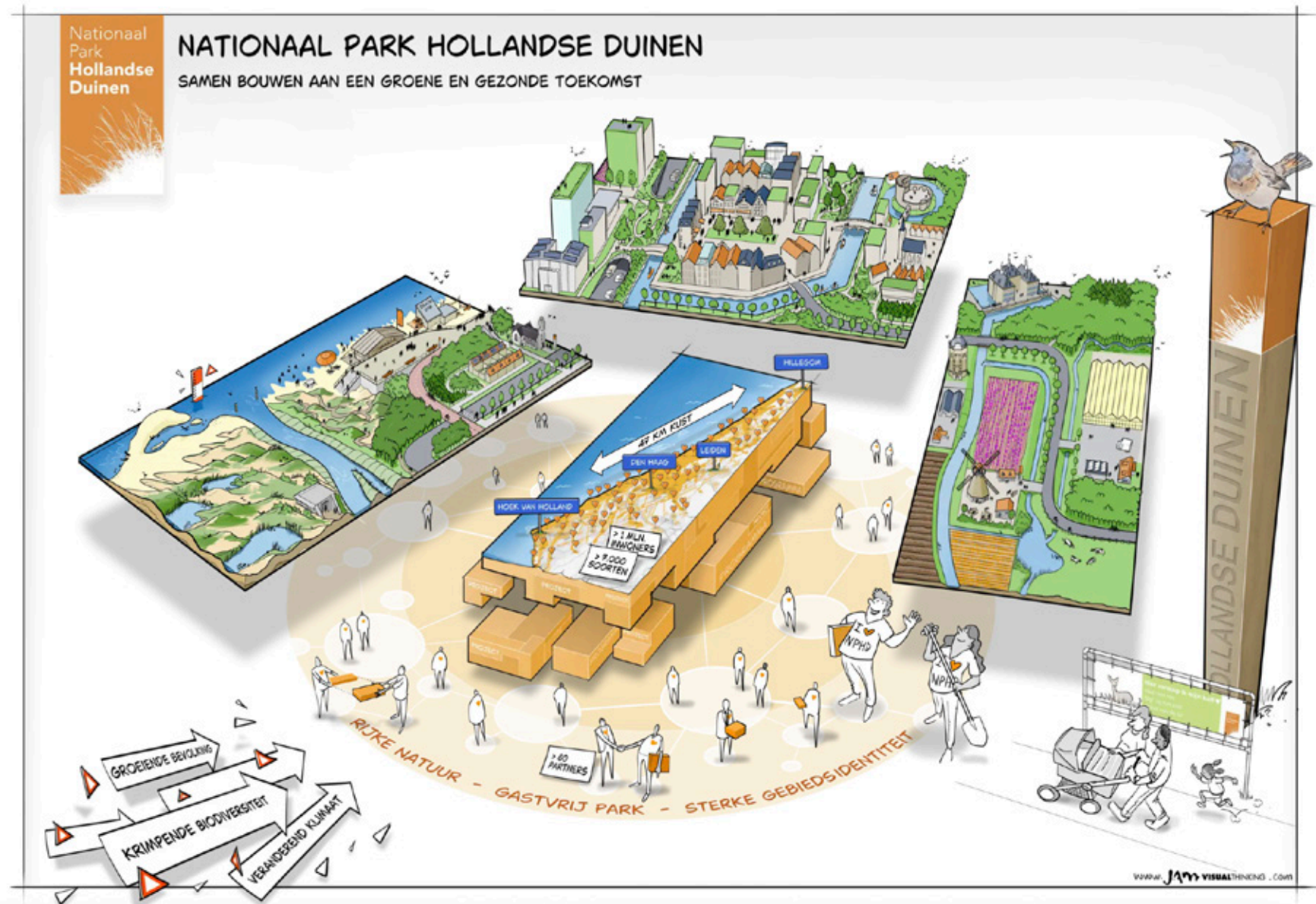
Door als voorzitter, verbinder of initiator op te treden, creëren we een stevig fundament waarop partners samenwerken aan een toekomstbestendig nationaal park. Zo maken we samen het verschil—met een werkorganisatie die zorgt dat goede ideeën worden omgezet in gezamenlijke stappen vooruit.

Jaarlijkse netwerkbijeenkomst: hoe vertel je het verhaal van NPHD?

Hoe verbind je stad met de natuur? Wat kun je toeristen bieden die de kust druk vinden? En waarmee maak je als ondernemer maatschappelijke impact? Prikkelende vragen die tijdens de jaarlijkse netwerkbijeenkomst op Landgoed Te Werve Buiten met verve werden beantwoord. Na een bezoek aan de informatiemarkt gingen de aanwezigen zelf aan de slag, aan de hand van de **praatplaat**, met het verhaal van NPHD.

Want, hoe vertel je het verhaal van NPHD aan mensen die het nog niet kennen? En hoe overwin je mogelijke bezwaren?

Bekijk de praatplaat hier en gebruik de plaat in je gesprekken over NPHD. Vragen of wil je eens sparren over 'jouw' verhaal, neem dan contact op: communicatie@nationaalparkhollandseduinen.nl.

2025: een nieuw Samenwerkingsprogramma

In 2025 is het nieuwe Samenwerkingsprogramma 2025-2030 uitgebracht. Een programma met de focus op projecten waarin minimaal twee partners samenwerken en die daadwerkelijk worden uitgevoerd. Het document gaat over hoe wij – meer dan zestig partners – met energie samenwerken aan de drie ambities van Nationaal Park Hollandse Duinen: Rijke natuur, Gastvrij park en een Sterke gebiedsidentiteit.

Samenwerking

Rangerdag 2025: best bezochte editie tot nu toe

Op zaterdag 30 augustus vond de vierde editie van de Rangerdag plaats in Nationaal Park Hollandse Duinen. Dit evenement is speciaal opgezet door partners Staatsbosbeheer en Dunea om kinderen op een speelse manier kennis te laten maken met de natuur en het werk van een boswachter. Samen met hun ouders en begeleiders trokken kinderen tussen de vier en twaalf jaar het duin in en voelden ze zich voor één en aan de slag: ze bouwden een waterfilter, ze bekeken vogels met een verrekijker, ontdekten bijzondere planten en dieren en deden mee aan het bodembeestjesonderzoek. Vooral die laatste was een hoogtepunt voor veel kinderen.

Een jongen zijn vuile handen afvegend aan zijn broek en lach van oor tot oor, "We mochten zelf insecten zoeken en ontdekken welke het waren, ik vond het wel spannend, maar heel erg leuk!"

Dankzij de goede samenwerking tussen de boswachters van Staatsbosbeheer en Dunea verliep de dag vlekkeloos en konden we opnieuw veel jonge onderzoekers blij maken: met 160 verkochte tickets was dit de best bezochte editie tot nu toe.

Gemeenteraden bezoeken Nationaal Park Hollandse Duinen

In 2025 bezochten raadsleden van verschillende partner-gemeenten Nationaal Park Hollandse Duinen. Tijdens de fiets verkenden zij verschillende locaties in het gebied. Onderweg werd duidelijk hoe groene verbindingen, natuurherstel, bezoekersmanagement, biodiversiteit en partnerschap samenkomen in dit unieke stedelijk-natuurlijke landschap.

De bezoeken onderstrepen hoe krachtig de samenwerking binnen NPHD is – tussen overheden, terreinbeheerders, ondernemers en vrijwilligers. Samen bouwen we aan een groener, veerkrachtiger gebied.

Bestuurdersbijeenkomst tijdens volle maan

Op de vroege ochtend van 8 oktober, onder het licht van de volle maan, trokken bestuurders van NPHD-partners door het prachtige bos- en duinlandschap van Ganzenhoek en Berkheide. Onder begeleiding van boswachters van NPHD-partner Staatsbosbeheer, ervoeren zij de stilte, schoonheid en samenhang van het landschap dat Nationaal Park Hollandse Duinen zo uniek maakt.

Na de wandeling kwamen de bestuurders samen voor een netwerkontbijt. Daar werd gesproken over de toekomst van het nationaal park, de gezamenlijke ambities en hoe we de samenwerking tussen partners kunnen versterken om dit waardevolle gebied te beschermen én beleefbaar te houden.

Geslaagde kennissessie: samen werken aan toekomstgericht waterbeheer

Op maandag 29 september kwamen gemeenten, waterschappen, ondernemers en natuurbeheerders samen voor de kennissessie Toekomstgericht waterbeheer. Het werd een inspirerende bijeenkomst, waarin de urgentie van de opgaven – verzilting, droogte, wateroverlast en hittestress – opnieuw duidelijk werd.

De toelichting op de impact van klimaatverandering en ruimtelijke ontwikkelingen zorgde voor bewustwording én waardevolle gesprekken.

Eén boodschap stond centraal: de kennis is er, nu is het tijd voor doen.

Belangrijke inzichten

- Waterbeheer van de toekomst vraagt om samenwerking tussen alle betrokken partijen.
- Er zijn verdienmodellen nodig die werken voor zowel overheden, ondernemers als natuur.
- De opgaven zijn groot, maar gezamenlijke ambitie en durf maken robuuste keuzes mogelijk.

Facts & figures

Social media Nationaal Park Hollandse Duinen 2025

Volgers op Facebook

5.990

Volgers op Instagram

1.507

Volgers op X

946

Volgers op LinkedIn

624

Website Nationaal Park Hollandse Duinen 2025

Aantal bezoekers

49.400

“In Hollandse Duinen ervaar je de wisselwerking tussen mens en natuur. Het is een dynamisch landschap in een regio die sterk verstedelijkt. Samen werken we aan de balans tussen het beschermen en versterken van unieke natuur, en het beleefbaar maken van natuur en cultuurhistorie.”

Nationaal
Park
**Hollandse
Duinen**

